

II. Reactie

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief inzake de erfenis van een minderjarig kind in relatie tot de Wet werk en bijstand (WWB) . Zij delen de mening van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dat maatwerk op zijn plaats is en dat constructies voorkomen dienen te worden, waarbij ouders snel hun hele vermogen aan kinderen schenken en vervolgens een beroep doen op de bijstand.

Deze leden zijn echter verbaasd dat de rechter de specifieke omstandigheden dient te wegen en dat de staatssecretaris niet bereid is om richting te geven aan en een indruk te geven van in welke omstandigheden welke besluiten redelijk zijn. Graag ontvangen zij die duidelijkheid van de staatssecretaris en zij verzoeken daarbij specifiek in te gaan op de situatie van een kind, dat een erfenis gekregen heeft en wiens ouder/stiefouders/pleegouders een beroep moeten doen op WWB.

Met de leden van de CDA-fractie ben ik van mening dat de belangen van minderjarige kinderen goed moeten zijn gewaarborgd, zeker wanneer één van de ouders is komen te overlijden. Het overlijden van een ouder geeft veel verdriet, zowel bij het kind als de achterblijvende ouder. Ik vind het belangrijk dat als er sprake is van bijstandsverlening niet alleen de gemeente naar de individuele financiële situatie van het minderjarige kind kijkt, maar ook een onafhankelijke instantie. Daartoe dient het onafhankelijk oordeel van de kantonrechter. Voor minderjarige kinderen heeft de wetgever als uitgangspunt genomen dat deze individueel en objectief beoordeeld dienen te worden ten aanzien van de persoonlijke omstandigheden, met inachtneming van het feit dat ook de ouders van deze minderjarige kinderen medeverantwoordelijkheid dragen. De beoordeling van de uiteenlopende situaties van deze kinderen met de daaruit voortvloeiende verschillen in noodzakelijke bestaanskosten is afhankelijk van een combinatie van factoren, die van geval tot geval moet worden gewogen. Deze beoordeling heeft de wetgever uitdrukkelijk beoogd toe te bedelen aan de kantonrechter. Het is een uitdrukkelijke verantwoordelijkheid van de kantonrechter uitvoering te geven aan dit maatwerkprincipe. De kantonrechter beoordeelt op grond van artikel 1:356 van het Burgerlijk Wetboek of in het individuele geval het noodzakelijk, wenselijk, of nuttig voor het minderjarig kind is, als de ouder kan beschikken over het vermogen van het minderjarig kind. Alleen als dat het geval is, zal de kantonrechter op grond van artikel 1:345 van het Burgerlijk Wetboek daartoe een machtiging afgeven. Dit geldt ook in die gevallen waarin de WWB niet aan de orde is en de ouder geen bijstandsuitkering ontvangt. Ouders kunnen dus niet zonder meer over het vermogen van hun minderjarige kinderen beschikken. De kantonrechter zal derhalve aan de hand van deze maatstaf de individuele omstandigheden en belangen van het minderjarige kind toetsen en daarin dus maatwerk verlenen. Ik mag bij deze wettelijke systematiek niet treden in deze bevoegdheid en daarbij op voorhand voorschrijven bij welke omstandigheden welk besluit door de onafhankelijke kantonrechter moet worden genomen. Daarnaast verbiedt de WWB mij te mengen in de individuele gevalsbepaling. Dit vind ik ook niet nodig, omdat de financiële positie van het minderjarige kind door het oordeel van de kantonrechter voldoende wordt beschermd.

Aan de hand van de (beperkte) jurisprudentie kan een indruk worden gekregen welke omstandigheden door de kantonrechter worden gewogen en aldus welke besluiten als redelijk kunnen worden beschouwd. In de uitspraken d.d. 27 mei 2008 (LJN: BD2656) en d.d. 9 oktober 2003 (LJN: AL8167) is meegewogen de (immateriële) afhankelijkheid van het minderjarige kind van de ouder(s) en de aan- of afwezigheid van een financiële constructie waarbij een ouder in een behoeftige toestand wordt gebracht door verschuiving van zijn eigen vermogen naar een minderjarige, waardoor er misbruik van de bijstand wordt gemaakt. Dit vind ik redelijke afwegingen. Ik ben van mening dat de belangen van het kind meer gebaat zijn bij het maatwerk van de kantonrechter dan bij algemene richtlijnen van mijn hand die dat maatwerk kunnen doorkruisen.

De leden van de CDA-fractie vragen voorts of het in de rede ligt dat bij het in aanmerking nemen van de erfenis aan een minderjarig kind dezelfde uitzondering wordt gevolgd als bij de huurtoeslag.

Nee, dat ligt niet in de rede. Het recht op huurtoeslag is mede afhankelijk van het vermogen. Op grond van artikel 7, derde lid, van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir), betekent dit, dat geen recht op toeslag bestaat indien voor de belanghebbende vermogen in aanmerking wordt genomen voor de belastingheffing op grond van de Wet op de Inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) in box 3. Er bestaat geen recht op een huurtoeslag indien het vermogen meer bedraagt dan het heffingsvrije vermogen zoals dat geldt voor de Wet IB 2001. Voor box 3 (het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen) geldt een heffingsvrij vermogen van (thans) € 20.661 voor alleenstaande belastingplichtigen, € 41.322 voor belastingplichtigen met een partner en voorts van € 2.762 per minderjarig kind. Het heffingsvrije vermogen wordt daarnaast verhoogd met een ouderentoeslag voor personen van 65 jaar en ouder.

Een gelijkschakeling van het heffingsvrije vermogen in de Wet IB 2001 en Awir en de vermogensvrijlating in de WWB doet geen recht aan de verschillen in karakter en functie en, daarmee samenhangend, de definities voor de bepaling van het vermogen in respectievelijk de Wet IB 2001, Awir en de WWB. Dit komt onder meer tot uiting in het feit dat het bij de Awir gaat om de bepaling van de draagkracht aan de hand van het toetsingsinkomen terwijl het bij de WWB, gezien het vangnetkarakter, gaat om het volledige vermogen dat in aanmerking wordt genomen voor besteding aan kosten van levensonderhoud. Anders dan bij de bepaling van draagkracht voor het verstrekken van tegemoetkomingen voor bepaalde kosten op grond van de Awir vergt het complementaire karakter van de WWB dat alleen bijstand wordt verleend indien er geen of onvoldoende eigen middelen zijn.

Daarnaast kunnen ongewenste gedragseffecten ontstaan waarbij aan de minderjarige kinderen schenkingen worden gepleegd of bezittingen of geld worden nagelaten om deze buiten het vermogen van de bijstandsgerechtigde ouder(s) te houden of daaraan te onttrekken. Wijziging van de WWB geeft naar mijn mening ook ongewenste precedentwerking om nog meer specifieke uitzonderingen in de WWB aan te brengen. De eenvoud van de WWB en de beoogde prikkelwerking komen daarmee onder druk te staan. De uitzondering zoals de leden van de CDA-fractie voorstellen vind ik daarom ongewenst.

Tot slot vragen de leden van de CDA-fractie of in alle gevallen waarbij een beroep gedaan moet worden op het vermogen van het minderjarige kind, een volmacht van de kantonrechter nodig is, of dat er ook situaties denkbaar waarin een dergelijke volmacht niet nodig is (dat wil zeggen dat artikel 1:345 Burgerlijk Wetboek dan niet van toepassing is).

Niet in alle gevallen is een volmacht van de kantonrechter nodig als de ouder wil beschikken over het vermogen van het minderjarige kind. Op grond van artikel 1:345, eerste lid, BW is voor de voogd/ouder géén machtiging vereist als het gaat om een handeling die voor rekening van de minderjarige wordt verricht en die het aangaan van een overeenkomst betreft om de beschikking te krijgen over goederen van de minderjarige voor zover het geld betreft, het als een gewone beheersdaad wordt gezien, of geschiedt krachtens een rechterlijk bevel. Uit artikel 1:345, tweede lid, BW vloeit voort dat er ook geen machtiging voor de voogd/ouder is vereist om te kunnen beschikken over (bank)saldi van een minderjarige als de kantonrechter heeft bepaald dat de voogd/ouder geen machtiging daarvoor nodig heeft.

Voorts heeft de voogd/ouder op grond van artikel 1:345, derde lid, BW bij het aangaan van een overeenkomst tot beëindiging van een geschil waarbij de minderjarige betrokken is, ook geen machtiging nodig in het geval van artikel 87 van het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering of indien het geschil een waarde van € 700 niet te boven gaat, noch indien de overeenkomst als een beheersdaad is te beschouwen.

Uit het voorgaande blijkt dat als een minderjarige van een bijstandsgerechtigde ouder beschikt over geld op een bankrekening en/of goederen, zoals een huis, die ouder altijd een machtiging aan de kantonrechter dient te vragen alvorens over dit geld of die goederen te kunnen beschikken.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie vragen hoeveel minderjarige kinderen van ouders met een WWB-uitkering de afgelopen jaren een erfenis van meer dan € 10.910 hebben ontvangen en bij hoeveel van deze kinderen de ouders – via de gemeente en de kantonrechter – zijn gedwongen om deze erfenis te gebruiken als levensonderhoud.

Over de door de leden van de SP-fractie gevraagde aantallen zijn geen gegevens beschikbaar. SZW raamt het aantal minderjarige kinderen van een bijstandsgerechtigde alleenstaande ouder dat een erfenis ontvangt van de andere ouder op hooguit enkele tientallen per jaar. Het aantal ouders hiervan dat deze erfenis met een machtiging van de kantonrechter dient aan te wenden voor het levensonderhoud van het betreffende gezin zal beduidend lager zijn. Dit omdat enerzijds in een aantal gevallen het vermogen van het gezin, inclusief de ontvangen erfenis, minder bedraagt dan het in de WWB vastgestelde vrij te laten vermogen en anderzijds, indien het vermogen inclusief erfenis wel boven dit vrij te laten vermogen uitkomt, niet in alle gevallen de kantonrechter een machtiging zal verlenen.

De leden van de SP-fractie vragen of de staatssecretaris mogelijkheden ziet om een erfenis aan een minderjarig kind van ouders in de bijstand tot een bepaald (spaar)bedrag vrij te laten.

De door leden van de SP-fractie voorgestelde vrijlating van een erfenis aan een minderjarig kind tot een bepaald (spaar)bedrag is naar mijn mening strijdig met het uitgangspunt van de WWB dat de eigen (financiële) middelen waarover men redelijkerwijze kan beschikken, moeten worden aangewend om te voorzien in de noodzakelijke kosten van het bestaan. In een vrijlating van het vermogen van het gezin, inclusief dat van de ten laste komende kinderen, is in de WWB al voorzien. Dat vermogen wordt vrijgelaten tot een bedrag van € 10.960 (per 1 januari 2010). Daarenboven geldt een vrijlating van het vermogen gebonden in het door het gezin bewoonde woning van € 46.200 (per 1 januari 2010).

Een dergelijke vrijlating leidt naar mijn mening tot het verlies van het maatwerk van de kantonrechter en leidt tot het automatisme waarbij het vermogen altijd in alle gevallen tot dat spaarbedrag moet worden vrijgelaten. Ook dit vind ik in strijd met het complementaire karakter van de WWB. Tot slot leidt vrijlating van een erfenis aan een minderjarig kind tot ongewenste gedragseffecten en tot ongewenste precedentwerking die de eenvoud en de prikkelwerking van de WWB aantasten. Het belang van het kind is naar mijn mening het meest gebaat bij een onafhankelijke beoordeling van de individuele omstandigheden door de kantonrechter, waarin deze van geval tot geval maatwerk verleent. Alles afwegende vind ik het niet wenselijk in de WWB hiervoor een uitzondering te maken.